

MALVIK
KOMMUNE

åpen - nyskapende - samhandlende

Veteranplan

for Malvik kommune

Vår 2018 – høst 2019

Innhold

1	Innledning.....	3
2	Føringer	3
3	Bakgrunn	3
3.1	Målgruppe	3
3.2	Status Malvik kommune.....	3
3.3	Forskning	4
3.4	Arbeid med planen.....	6
4	Etablerte tiltak i Forsvaret.....	6
4.1	Anerkjennelse.....	6
4.2	Ivareta.....	6
4.3	Oppfølging	7
5	Lokale tiltak i Malvik kommune	8
5.1	Anerkjennelse.....	8
5.2	Ivaretakelse	9
5.3	Oppfølging	10
6	Økonomi	10
7	Evaluering.....	10
8	Oppsummering.....	11
9	Kontaktpunkt, aktuelle lenker.....	12

Veteranplan for Malvik kommune vedtatt i kommunestyret 18.06.2018 (k-sak 32/18)

1 Innledning

Siden 1947 har 100.000 nordmenn tjenestegjort i internasjonale operasjoner, som omfatter 100 operasjoner på fire kontinenter. Ivaretagelsen av personell fra internasjonale operasjoner er et samfunnsansvar for alle sektorer. I regjeringens oppfølgingsplan fra 2014 «I tjeneste for Norge» som omhandler ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonal tjeneste oppfordres kommuner som har innbyggere som har vært i internasjonal tjeneste å utarbeide en kommunal handlingsplan.

2 Føringer

Regjeringen iverksatte et arbeid for å bedre veteranenes posisjon som resulterte i [St.meld. nr.34 «Fra vernepliktig til veteran» \(2008-2009\)](#). Denne skulle bidra til å skape større forståelse i samfunnet for veteranenes oppdrag, situasjon og behov.

Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» (2011-2013) og Regjeringens [oppfølgingsplan](#) av 2014 konkretiserte og videreførte dette arbeidet. Handlingsplanen la derfor føringer for å styrke samfunnets anerkjennelse og ivaretagelse av personellet, mens oppfølgingsplanen bl.a. oppfordret kommunene til å ta et større samfunnsansvar ved å utarbeide kommunale veteranplaner.

Tiltak 14 i Regjeringens oppfølgingsplan:

«Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste».

3 Bakgrunn

3.1 Målgruppe

Veteranplanens målgruppe er veteraner og deres familiemedlemmer som er bosatt i Malvik kommune.

Med veteran menes «alle norske statsborgere som har deltatt eller deltar i fredsbevarende, fredsopprettende eller statsbyggende innsats i andre land, fra utenriks-, justis- og forsvarssektoren».

3.2 Status Malvik kommune

På grunn av personvernreglene blir ikke navn på veteraner offentliggjort. Dette betyr at kommunen ikke har oversikt over hvem de er og hvor mange veteraner som er bosatt i Malvik kommune.

Forsvaret opplyser imidlertid at det i Malvik kommune er oppført 152 veteraner som har tjenestegjort fra 1978 og frem til i dag. Veteraner fra operasjoner før 1978, som for eksempel Tysklandsbrigaden, legges til dette antallet. Norges veteranforbund for

internasjonale operasjoner (NVIO) sentralt oppgir at det pr. i dag totalt er ca. 200 veteraner bosatt i Malvik kommune.

Veteraner vi har vært i kontakt med under utarbeidelse av planen sier det er naturlig å orientere seg mot Trondheim og/eller Stjørdal, der det allerede er etablert treffpunkt og ulike arrangement for veteraner. Malvik er geografisk plassert mellom disse byene og det er kort vei til begge.

3.3 Forskning

[Pilotprosjekt Østerdalen 2011-2014](#) var et samarbeid mellom kommunene Elverum og Åmot og Forsvaret, og hvor målsetningen var å utvikle og prøve ut tiltak som kunne bidra til en mer langsiktig, systematisk og kompetanse-basert oppfølging av veteraner og deres familier med fokus på lokalt og regionalt nivå. Pilotprosjektet var inndelt i delprosjektene helse, familie og oppfølging.

Pilotprosjekt Østerdalen er av den oppfatning at Norge har et godt helse- og sosialvesen og at oppvekstvilkårene generelt er gode. Forsvaret og deres oppfølgingssystemer vurderes også som svært gode sett i internasjonal målestokk. De konkluderer likevel med at strukturer og ordninger rundt veteranfeltet må ivareta;

- at tjenesteytere i og utenfor helsetjenesten har tilstrekkelig kompetanse for å utøve sine oppgaver
- at feltets aktører evner å samhandle på en effektiv måte
- god koordinering av tiltak som rettes mot veteranen og veteranfamilien
- at fokus på stresshåndtering og forebygging av stressrelaterte lidelser hos veteranen og veteranfamilien forsterkes
- at det igangsettes forskning rettet mot familieområdet med utgangspunkt i norske forhold.

I 2013 kom [Statistisk sentralbyrå \(SSB\) med rapporten «Veteraners levekår»](#). Rapporten understreker at personell som har tjenestegjort i utlandet gjennomgående har god helse og stor grad av yrkesdeltakelse i forhold til øvrig befolkning. De fleste er heltids yrkesaktive, har samme sykefravær som referansegruppen, og de har høyere inntekter fordi de er i heltidsarbeid. I forhold til den fysiske og psykiske helsen er den minst like god som for referansegruppen. Når det gjelder egenvurdert helse, langvarig sykdom og psykiske vansker, er også her resultatene de samme som for referansegruppen. De benytter helsetjenester i samme grad som referansegruppen, men benytter fastlegen noe mindre. Veteranene i undersøkelsen er aktive personer, har gode sosiale nettverk og arbeider med frivillig arbeid for organisasjoner. Dette gjelder de fleste veteraner, men det finnes også en andel som har hatt opplevelser som påvirker deres helse negativt og øker risikoen for at de faller ut av arbeidsmarkedet. I følge rapporten kan god oppfølging etter tjenesten hjelpe denne gruppen veteraner.

Det er også foretatt en [undersøkelse hos norsk militært personell som tjenestegjorde i Afghanistan 2001 – 2011](#), som viser forekomsten av psykiske helseproblemer i en moderne veteranpopulasjon. Rapporten konkluderer med at det store flertallet av veteraner har god helse fire år etter avsluttet tjeneste i Afghanistan, men 4,4 prosent av veteranene har psykiske helseplager etter hjemkomst. Det er funnet sammenheng mellom opplevd belastning under tjenesten og stressplager etter hjemkomst. Da man undersøkte alkoholvanene, fant man at ca. 25 prosent hadde et alkoholforbruk som kan vurderes å være i risikozonen (basert på antall enheter man drikker) og man beregner at ca. 2,5 prosent har et så problematisk drikkemønster at de trenger oppfølging.

Institutt for militærpsykiatri og stressmestring, Forsvarets sanitet, gjennomførte i 2012 en undersøkelse, Afghanistanundersøkelsen, med formål om å kartlegge psykisk helse hos norske veteraner som hadde tjenestegjort i Afghanistan. Undersøkelsen har tittelen «[Norske Afghanistanveteraner: stigma, barrierer og helsehjelp](#)» og er omtalt i en vitenskapelig artikkel fra 2016.

Studien viser at 6 % av afghanistanveteranene oppgir å ha søkt helsehjelp for psykiske plager i etterkant av tjenesten. De som hadde søkt hjelp, rapporterte hyppigst angst- og søvnplager, og flertallet oppga å ha mottatt hjelp hos sin fastlege. To av tre veteraner som gjennom spørreskjemaet ble identifisert med enten angst, depresjon, posttraumatisk stress, søvnvansker eller alkoholproblemer, hadde ikke oppsøkt helsehjelp. De viktigste barrierene mot å søke hjelp blant de med alvorlige plager var ønske om å håndtere plagene selv og bekymring for konsekvenser for videre internasjonal tjeneste og karriere i Forsvaret.

Veteraner gir imidlertid uttrykk for at de ønsker å motta helsehjelp hos helsepersonell som har kunnskap om og ekspertise på militære forhold. Funnene belyser behovet for kontinuerlig arbeid med å avstigmatisere behandling for psykiske plager blant veteraner samt å tilrettelegge for helsehjelp for denne gruppen.

I [Riksrevisjonens rapport 3:9 \(2013 – 2014\) om ivaretagelse av veteraner fra internasjonale operasjoner](#) er det vurdert om veteraner fra internasjonale operasjoner får god hjelp og oppfølging, slik det er lagt til grunn i Stortingets vedtak og forutsetninger. Rapporten konkluderte med at belastningen på Forsvarets personell i forbindelse med utenlandstjeneste er høy, at veteraner med psykiske helseplager i mange tilfeller ikke får den hjelpen de trenger, at tilretteleggingen for deltakelse i arbeidslivet er mangelfull, at behandling av erstatningssaker på grunn av psykiske belastningsskader tar til dels lang tid og at kompetanse om veteraner ikke i tilstrekkelig grad er gjort tilgjengelig for alle deler av det sivile hjelpeapparatet.

[UNIFIL - undersøkelsen 2016 - En etterundersøkelse av norsk militært personell som tjenestegjorde i Libanon i årene 1978–1998](#) hadde som formål å undersøke forekomst av psykiske lidelser blant norske UNIFIL-veteraner som har tjenestegjort i Libanon fra 1978 til 1998. Resultater av undersøkelsen viser at den sannsynlige forekomsten av psykiske lidelser

blant norske UNIFIL-veteranene i dag er på 12,4 prosent. Konklusjonen er at den psykiske helsetilstanden blant norske UNIFIL-veteraner i all hovedsak er god, med forekomst av psykiske lidelser lavere enn, eller sammenliknbar med, befolkningen ellers.

3.4 Arbeid med planen

Rådmannen nedsatte en arbeidsgruppe med ansatte fra staben som har samarbeidet med veteraner i Malvik og rådgiver i Forsvarets veterantjeneste, samt vært i kontakt med NVIO regionalt og sentralt og samhandlet internt med bl.a. kommuneoverlege, fastleger og NAV Malvik ved utarbeidelse av planen.

4 Etablerte tiltak i Forsvaret

4.1 Anerkjennelse

Forsvaret anerkjenner veteranenes tjeneste bl.a. ved utdeling av medaljer. Et slikt system for dekorasjoner kom på plass først på midten av 2000-tallet, og hadde tilbakevendende kraft til 1947. I dag gjennomføres det medaljeseremonier i forbindelse med hjemkomst, hvor også familiene blir invitert.

I tillegg til medaljer for deltakelse, finnes det også stridsdekorasjoner. Disse kan tildeles individuelt for mot og tapperhet i strid ut over det som kan forventes.

Forsvaret arrangerer markeringer på flere steder i Norge 8. mai. I tillegg kommer en rekke markeringer i regi av kommuner, ulike foreninger og organisasjoner

Forsvarets minnedag ble innstiftet i 2007 av Forsvaret for å hedre personell som har omkommet i tjeneste. Minnedagen er fastsatt til første søndag i november måned. Minnedagens hovedarrangement finner sted på Akershus festning i Oslo, med ytterligere arrangementer ved avdelinger andre steder i Norge og i utlandet.

Over hele Norge er det reist en rekke minnesmerker over personer og begivenheter knyttet til krigshendelser og forsvarsrelatert aktivitet opp gjennom historien, som minner oss om mot og motstand og symboliserer grunnleggende verdier i Forsvaret.

4.2 Ivareta

[Forsvarets Veteransenter på Bæreia](#) ved Kongsvinger er åpent for veteranene og deres familier både før, under og etter utenlandstjenesten, og her tilbys bl.a. ulike aktiviteter, jobbsøkerkurs og gjensynstreff.

Forsvaret har familiekoordinatorer på sine tjenestesteder for å kunne yte bedre støtte til forsvarsfamiliene, samt at ansatte tilbys samlivskurs for seg og samboer/ ektefelle. I tillegg er det etablert en administrativ foresatt avdeling (AFA) som er et viktig kontaktpunkt mellom den som deltar i en internasjonal operasjon og familien hjemme.

Forsvaret har opprettet ulike telefonnumre og kontaktpunkt for råd og veiledning om veteranrelaterte spørsmål fra veteraner og familier, samt et gratis krisetelefon-tilbud i samarbeid med Kirkens SOS.

Ett av disse tilbudene er «Forsvarets åpne dør» som er et tilbud til alle veteraner og deres familier, og består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte.

Det finnes også flere landsdekkende organisasjoner som veteranene kan tilslutte seg på frivillig basis, som f.eks.

- Norges Veteranforbund for Internasjonale Operasjoner (NVIO) med lokalavdeling Trøndelag - for militært personell som har deltatt i internasjonale operasjoner og deres pårørende.
- Veteranforbundet SIOPS - en medlemsorganisasjon for skadde i internasjonale operasjoner.

4.3 Oppfølging

Militært personell går i dag gjennom grundig selektering, medisinsk klarering og lengre samtredning før deltakelse i internasjonale operasjoner. Både før, under og etter operasjonen følges de opp av sanitetspersonell i operasjonsområdet samt medisinsk sjekk og samtale med psykolog/psykiater rett før eller ved hjemkomst til Norge. Forsvaret har også et spesielt oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomsten, blant annet for å sikre en god overgang til den sivile helse- og omsorgstjenesten når det er nødvendig. Forsvaret har også noen tilbud og kontaktpunkter for veteraner og deres familier, som kan benyttes hele livet.

Forsvaret, ved Forsvarets sanitet (FSAN), tilbyr veteraner oppfølging ved Institutt for militærpsykiatri og stressmestring eller Nasjonal militær-medisinsk poliklinikk når det er behov for det. Disse er et supplement til sivil helsevesen, og kan tilby blant annet rådgivning om helseplager relatert til utenlandstjeneste, utredning og kortvarig behandling av psykiske lidelser.

5 Lokale tiltak i Malvik kommune

Malvik kommune har tatt utgangspunkt i Regjeringens handlings- og oppfølgingsplan, og ønsker med lokale tiltak å bidra til å styrke veteranenes posisjon gjennom økt anerkjennelse og forståelse.

Målene for kommunens arbeid med veteraner er:

1. at kommunen viser anerkjennelse og ivaretagelse av veteranene
2. at ansatte skal ha tilstrekkelig kompetanse om veteraners særskilte behov
3. at det er god koordinering og samhandling av tiltak til veteraner og deres familier

Med bakgrunn i dette vil våre lokale tiltak være skissert innenfor de tema som Forsvaret benytter, nemlig anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging.

5.1 Anerkjennelse

Kommunen skal vise anerkjennelse for den innsatsen veteranene har gjort gjennom sin deltakelse i internasjonale operasjoner. Seremonier og offentlige markeringer er et viktig og synlig uttrykk for samfunnets anerkjennelse av både innsatsen og den enkelte veteran.

5.1.2 Veterandagen 8.mai

Trøndelag fylkeskommune og Trondheim kommune inviterer veteraner fra alle kommuner i fylket til å delta på en markering hver 8. mai. Etter en seremoni i Nidarosdomen tilbys en enkel servering i Erkebispegården, samt at det utdeles fylkesnål og kommunevåpen til de som ikke allerede har mottatt denne utmerkelsen. Dette arrangementet er et etablert tilbud som synes å være godt kjent og verdsatt, også for veteraner i Malvik. Kommunen vil bidra til at arrangementet blir kunngjort på sine nettsider.

5.1.3 Krigsminnesmerker

I Malvik finnes fire **krigsminnesmerker** hvor det nedlegges krans 17.mai.

- Bauta over Odd Wullum
- Bauta over Arnt Sæther
- Samlebauta over alle fra Malvik som ble drept under 2. verdenskrig
- Minnestein over Jan Solberg

5.1.4 FN-dagen 24.oktober

Skolene kan vurdere å benytte lokale veteraner fra operasjoner med FN-mandat i undervisningen i forbindelse med FN-dagen eller der det vil passe med øvrige undervisningsplaner. Dette for å synliggjøre Norges bidrag i internasjonale operasjoner. Dersom det er et ønske fra veteranene kan det også vurderes en lokal markering hvor kommunen kan legge til rette for leie av lokaler og eventuell annen bistand.

5.1.5 Forsvarets minnedag

Forsvarets minnedag, første søndag i november måned, er etablert for å hedre personell

som har omkommet i tjeneste. Det kan være naturlig å knytte denne til kirken, som allerede markerer Allehelgensdag som en minnedag for de døde denne dagen. Kommunen er i dialog med Malvik Kirkekontor vedrørende dette, og vil for øvrig være behjelpelig dersom det er ønske om annen markering.

5.2 Ivaretakelse

Kommunene er ansvarlig for at personer som er bosatt i kommunen skal tilbys nødvendige helse- og omsorgstjenester. For ansatte i kommunen og fastleger vil det være viktig å vite årsaken til fysiske og psykiske helseplager kan være belastninger knyttet til internasjonale oppdrag, også når dette ligger langt tilbake i tid. Det er også viktig at familien blir godt ivaretatt.

5.2.1 Tilbud i NAV

Veteraner i Malvik skal, som øvrige innbyggere, forholde seg til sitt lokale NAV-kontor når det er aktuelt. Ved behov vil NAV Malvik kontakte NAV Elverum som har etablert et eget kompetansemiljø for veteransaker som alle NAV-kontor kan benytte. Dette senteret kan bidra med

- Støtte og innspill i konkrete saker til veteran og samarbeidsaktører
- Identifisere og forstå årsakssammenheng
- Oversikt over hvem som kan bistå veteranen i forhold til hans/hennes utfordringer

5.2.2 Veterankontakt

Rådmannen vil sørge for å etablere en egen veterankontakt som skal være en kontaktperson og et bindeledd mellom kommunen og veteraner, andre kommuner, Forsvaret og andre aktuelle aktører. Videre skal veterankontakten ha oversikt over kommunens tilbud til veteraner og deres familier, samt ha kunnskap om fagfeltet.

5.2.3 Lokaler

Kommunen vil legge til rette for lokaler til lokale veterantreff eller lignende, dersom ønskelig.

5.2.4 Nettside

Vedtatt veteranplan vil bli tilgjengelig på kommunens hjemmeside.

5.2.5 Utredning- og behandlingstilbud Værnes

Institutt for militærpsykiatri og stressmestring – team Midt-Norge som er lokalisert på Værnes, gir tilbud om utredning og behandling til veteraner. Kontakt med teamet formidles via Forsvaret.

5.3 Oppfølging

Tilbud til veteraner i Malvik skal ivaretas av kommunens allerede etablerte tjenester som må sørge for at tilbudene blir tilpasset veteranens og/eller eventuelt andre familiemedlemmers behov. Dette gjelder bl.a. helse- og velferdstjenestene, barnehager og skoler, Barne- og familietjenesten, fastlegene, NAV og andre.

Det er imidlertid avgjørende at veteranene selv oppgir sin status som veteran for at kommunen skal kunne imøtekomme de behov som utenlandstjenesten ev. har medført, da det som tidligere nevnt ikke gis opplysninger om hvem dette gjelder.

5.3.1 Tjenestetilbud

Fastlegene er vanligvis den første veteranene møter i kommunehelsetjenesten og som henviser til spesialisthelsetjenesten og andre tiltak når det er nødvendig. Fastlegens ansvarsområde er å forebygge, diagnostisere og behandle somatiske og psykiske lidelser.

Koordinerende Enhet vil kartlegge og vurdere veteranen/familiens samlede behov og på denne bakgrunn sørge for å samordne og koordinere innsatsen slik at tjenestene oppleves som helhetlig. Ellers vil de ulike kommunale virksomhetene bidra med eksisterende tiltak og tjenester, alt etter hvilke behov som fremkommer.

5.3.2 Kompetanse

Kommunen vil sørge for kompetanseheving til alle aktuelle virksomheter ved å bekjentgjøre lokal veteranplan og samtidig vise til alle regionale ressurs- og kompetansesentre som kan kontaktes ved behov.

Kommunen vil også sørge for å gjennomføre en felles samling for aktuelle virksomheter og fastleger i løpet av høsten 2018 hvor Ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) inviteres for å informere om psykososial helse for veteraner og deres familier.

6 Økonomi

Det er ikke foreslått tiltak som krever ekstra kostnader, da det legges opp til at veteranene benytter eksisterende tilbud og tjenester. De kompetansehevende tiltakene inngår i kommunens budsjettammer.

7 Evaluering

Veteranplanen skal evalueres høsten 2019 for å videreutvikle og forbedre planen. Kommunen har ansvar for å gjennomføre evalueringen og for å invitere lokale veteraner til medvirkning i denne forbindelse.

8 Oppsummering

	Lokale tiltak i Malvik kommune	Ansvar
Anerkjennelse pkt. 5.1	Kunngjøring av Veterandagen 8.mai Blomstermarkering ved krigsminnesmerker FN-dagen 24.oktober Hedringer på Forsvarets minnedag	Kommunens servicetorg Skole Kirken, Malvik kommune
Ivareta pkt. 5.2	Tilbud/ kompetanse i NAV Malvik Oppnevning av veterankontakt Leie av kommunale lokaler Informasjon om veteranplan - hjemmeside Utredning- og behandlingstilbud Værnes	NAV Malvik Rådmannen Kommunens servicetorg Kommunens servicetorg Forsvaret
Oppfølging pkt. 5.3	Tjenestetilbud Kompetansehevende tiltak	Fastleger, Koordinerende enhet og øvrige virksomheter Rådmannens stab og veterankontakt

9 Kontaktpunkt

LOKALT

Kommunal veterankontakt

Helge Holtskog, Koordinerende enhet
E-post: helge.holtskog@malvik.kommune.no
Telefon: 73 97 21 85

Servicetorget (for leie av lokale)

E-post: post@malvik.kommune.no
Telefon: 73 97 20 00

Treffsted Stjørdal

Viva Napoli - andre torsdag i måneden kl. 19.00
Svein Dyrvik
Telefon: 916 16 920

Treffsted Trondheim

Milano Nardo - første torsdag i måneden kl. 19.00
Bjørn Jomar Rundhaug
Telefon: 413 26 880

FORSVARET

Forsvarets «åpne dør»

(inkludert institutt for militærpsykiatri og stressmestring- team Midt-Norge, Værnes)
E-post: veteraner@mil.no
Telefon: 800 85 000

Forsvarets grønne linje

(gratis krisetelefon i samarbeid med Kirkens SOS)
Telefon: 800 30 445

Kameratstøttetelefonen

(anonym kontakt med veteran fra internasjonale operasjoner)
Telefon: 800 48 500 (24 timer)

Forsvarets veteransenter, Kongsvinger

E-post: veteransenteret@mil.no
Telefon: 62 82 01 00

Lenker til nyttige ressurser og nettsteder angående veteraner

<https://forsvaret.no/tjeneste/veteraner/lenker/veteranplan>